

Piotr Golinowski

Co daje szkole prowadzenie oddziałów dwujęzycznych?

Wnioski z doświadczeń XVII Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Warszawie

Nauczanie dwujęzyczne jako skuteczna metoda uczenia języka obcego oraz krzewienia wiedzy o kulturze danego obszaru językowego doczekało się wielu opracowań. Rzadziej analizowany jest wpływ prowadzenia oddziałów dwujęzycznych na inne oddziały w danej szkole oraz na szkołę jako całość.

XVII LO prowadzi 6 oddziałów dwujęzycznych polsko-niemieckich (po dwa na każdym poziomie kształcenia). Pozostałe oddziały są ogólnodostępne z rozszerzonym programem nauczania języka obcego (w szkole prowadzone jest nauczanie języków: angielskiego, niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego). W sumie szkoła prowadzi 18 oddziałów.

Nauczanie dwujęzyczne zostało wprowadzone w XVII LO w 1994 roku. Realizowane jest ono przede wszystkim w toku zajęć dydaktycznych, obejmujących praktyczną naukę języka niemieckiego, prowadzoną równoległe przez nauczyciela polskiego i niemieckiego oraz dwujęzyczne nauczanie pięciu przedmiotów: geografii, matematyki, biologii, technologii informacyjnej i filozofii. W klasie maturalnej uczniowie oddziałów dwujęzycznych przystępują do egzaminu *Deutsches Sprachdiplom Stufe II* (DSD II), uprawniającego do studiowania w Niemczech. Część pisemna odbywa się na początku grudnia, egzamin ustny – na początku stycznia. Dyplom DSD II wydawany jest przez KMK – Ministerstwo Edukacji i Kultury Republiki Federalnej Niemiec w Bonn. Dyplom DSD II zwalnia z egzaminu z języka niemieckiego na wszystkie wyższe uczelnie w Niemczech. Jest to najwyższy poziom egzaminu Republiki Federalnej Niemiec osiągnięty przez uczniów za granicą (odpowiada on poziomowi C1 w skali europejskiej). Program przygotowania uczniów do egzaminu DSD II wspiera i koordynuje Centralny Ośrodek ds. Szkolnictwa za

Granicą – *Zentralstelle für das Auslandsschulwesen* (ZfA) z siedzibą w Kolonii, zajmujący się koordynowaniem nauczania języka niemieckiego poza granicami Republiki Federalnej Niemiec. Przygotowanie do egzaminu zostało zintegrowane z programem nauczania języka niemieckiego w klasach dwujęzycznych, a sam egzamin dla uczniów XVII LO jest bezpłatny.

W zakresie klas dwujęzycznych szkoła współpracuje także z Koordynatorem Programu Delegowania Nauczycieli za Granicę, podległym bezpośrednio ZfA. Dzięki tej współpracy szkoła może realizować swój program przy aktywnym wsparciu nauczycieli niemieckich, delegowanych do pracy w XVII LO za zgodą i w porozumieniu z Ministerstwem Edukacji Narodowej. Również dzięki koordynatorowi nasi polscy nauczyciele języka niemieckiego mają zapewniony udział w warsztatach metodycznych i kursach doszkalających, organizowanych przez stronę niemiecką. Ponadto nauczyciele języka niemieckiego oraz nauczyciele przedmiotów prowadzonych dwujęzycznie regularnie uczestniczą w szkoleniach organizowanych przez Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie.

Stale miejsce w programie klas dwujęzycznych mają wymiany ze szkołami partnerskimi w Niemczech. Młodzież XVII LO mieszka u rodzin niemieckich, dzięki czemu może lepiej poznać życie w Niemczech. Uczniowie zapoznają się z regionem, z którego pochodzą partnerzy oraz z historią ich kraju. W trakcie wymian realizowane są również wspólne projekty, np. historyczny, ekologiczny, geograficzny, teatralny itp. Stały kontakt z językiem niemieckim podczas wymian wpływa korzystnie na kompetencje językowe polskich ucz-

niów. Szeroki udział uczniów klas dwujęzycznych w wymianach ze szkołami partnerskimi możliwy jest dzięki wsparciu finansowemu ze strony Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży *Jugendwerk*, z którą XVII LO ma wieloletnie kontakty. Uczniowie oddziałów dwujęzycznych osiągają poziom biegłości językowej C1 według europejskich standardów kompetencji językowych.

Mimo że tylko 6 z 18 oddziałów XVII LO to oddziały dwujęzyczne, sam fakt prowadzenia w szkole takich klas wpływa pozytywnie na inne klasy i daje wymierne korzyści całej szkole.

Jak już wspomniałem, oddziały dwujęzyczne objęte są programem Federalnego Urzędu Administracyjnego w Niemczech – Centralnego Ośrodka ds. Szkolnictwa za Granicą *Bundesverwaltungsamt – Zentralstelle für das Auslandsschulwesen (ZfA)* z siedzibą w Kolonii. Od samego początku ZfA wspierała projekt powstania klas dwujęzycznych polsko-niemieckich w XVII LO. Instytucja poparła wniosek szkoły do Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej o sfinansowanie wyposażenia dydaktycznego szkoły jako bazy dla klas dwujęzycznych. Dzięki temu powstało: szkolne laboratorium językowe; nowoczesne laboratorium biologiczne z 16 mikroskopami, w tym – nauczycielskim, z kamerą podłączoną do TV, oraz wyposażenie medioteki z materiałami niemieckojęzycznymi. ZfA zobowiązała się do systematycznego uzupełniania wyposażenia medioteki, co konsekwentnie realizuje. Wszystkie wymienione elementy wyposażenia stanowią trwałą zmianę, z której korzysta cała szkoła. Mimo że pierwotnym przeznaczeniem laboratorium językowego było nauczanie fonetyki w klasach dwujęzycznych polsko-niemieckich, korzystają z niego także nauczyciele innych języków obcych nauczanych w szkole, tj. angielskiego, francuskiego i rosyjskiego. Laboratorium biologiczne powstało w związku z dwujęzycznym nauczaniem biologii, jednak prowadzone są w nim lekcje biologii także dla klas niedwujęzycznych. Z materiałów zgromadzonych w mediotece oprócz klas dwujęzycznych korzystają także uczniowie klas z rozszerzonym programem nauczania języka niemieckiego. Rokrocznie szkoła otrzymuje dotacje przeznaczone na zakup książek i podręczników do nauki języka niemieckiego.

Za zgodą i w porozumieniu z Ministerstwem Edukacji Narodowej ZfA deleguje do pracy w Polsce nauczycieli będących obywatelami Republiki Federalnej Niemiec. Należy podkreślić, że są to w pełni wykwalifikowani do pracy w szkole średniej nauczyciele, a nie *native speakerzy*, którzy jedynie znają język niemiecki. Nauczyciele ci są delegowani do pracy w oddziałach przygotowujących do egzaminu DSD II, a więc w oddziałach dwujęzycznych,

ale korzyści z tego odnoszą także uczniowie innych klas, ponieważ z udziałem nauczycieli z Niemiec prowadzone są projekty, w których uczestniczą, prócz uczniów klas dwujęzycznych, także uczniowie klas z rozszerzonym programem nauczania języka niemieckiego. Poza tym nauczyciele z Niemiec uczestniczą w wyjazdach programowych i wycieczkach (np. zimowy obóz narciarski dla klas II), podczas których pracują nie tylko z uczniami klas dwujęzycznych.

W związku z nauczaniem dwujęzycznym szkoła prowadzi wymianę młodzieży z partnerskimi szkołami w Niemczech. W programie każdej klasy dwujęzycznej zawarte jest dwukrotne uczestniczenie w wymianie. Warunki wymian młodzieży są korzystne ze względu na dofinansowanie przez *Jugendwerk*, polsko-niemiecką organizację powołaną na początku lat 90. celem finansowego wspierania bilateralnych (a także trilateralnych) inicjatyw młodzieży. Dzięki dotacjom tej organizacji w wymianach mogą uczestniczyć również uczniowie znajdujący się w gorszej sytuacji materialnej. Warto podkreślić, że w wymianach organizowanych przez szkołę, oprócz uczniów klas dwujęzycznych, licznie uczestniczą także uczniowie klas z rozszerzonym programem nauczania języka niemieckiego, co przyczynia się do podniesienia poziomu nauczania języka niemieckiego w całej szkole.

W związku z prowadzeniem nauczania dwujęzycznego szkoła jest informowana o różnych stypendiach zagranicznych. Dzięki temu istnieje możliwość indywidualnego wyjazdu do Niemiec nauczycieli (forma doskonalenia zawodowego) i uczniów (nie tylko z oddziałów dwujęzycznych).

Z racji prowadzenia nauczania dwujęzycznego szkoła jest zapraszana do licznych projektów międzynarodowych. Jednym z nich jest organizowany przez Instytut Goethego konkurs „Młodzież debatuje” (*Jugend debattiert*). Projekt ten to nie tylko konkurs, ale także trening języka niemieckiego, doskonalenie zawodowe dla nauczycieli oraz szkolenie umiejętności debatowania. Konkurs odbywa się w 5 etapach (w rytmie zgodnym z rytmem roku szkolnego). Etap szkolny – etap międzyszkolny – kwalifikacje ogólnopolskie – półfinał – finał (laureat zapraszany jest do Berlina na debatę finałową). Debaty prowadzone są w języku niemieckim. Reguły ich prowadzenia są następujące: każda debata prowadzona jest w grupie 4 osób (dwie prezentują stanowisko „za”, dwie – „przeciw”). Dyskusję obserwuje zespół sędziowski, który ocenia ją według następujących kryteriów: znajomość tematu; umiejętność wyrażania poglądów i dobierania argumentów; umiejętność odnoszenia się do innych wypowiedzi; siła przekonywania. Są to umie-

jętności bardzo przydatne w funkcjonowaniu młodego człowieka w społeczeństwie. Warto zaznaczyć, że znajomość języka nie jest odrębnym kryterium. Nauczyciel koordynujący projekt musi wziąć udział w kilkudniowym seminarium i szkoleniach przygotowujących do prowadzenia zajęć pod kątem projektu przewidzianego do realizacji przede wszystkim w trakcie zajęć dydaktycznych, a więc podczas lekcji. Wszystko to, co słyszymy i oglądamy podczas debat finałowych na poszczególnych etapach, stanowi jedynie pewien wycinek wspólnej pracy. Równie ważne jest to, co udaje się osiągnąć w trakcie przygotowań na zajęciach i poza nimi, i co przynosi korzyści zarówno uczniom, jak i nauczycielom, nawet po zakończeniu projektu – umiejętność prowadzenia rzeczowej, interesującej dyskusji w atmosferze wzajemnej życzliwości. Należy podkreślić, że w projekcie tym oprócz uczniów klas dwujęzycznych biorą udział także uczniowie innych klas. W ubiegłorocznej edycji konkursu *Jugend debattiert* I miejsce w Europie zajęła uczennica XVII LO z klasy o rozszerzonym programie nauczania języka niemieckiego. Dzięki klasom dwujęzycznym miała ona z kim ćwiczyć udział w debatach, a dzięki obecności w szkole przeszkołonego koordynatora projektu (nauczyciela germanisty uczącego w klasie dwujęzycznej), miała pod czym okiem się do nich przygotowywać.

Nauczanie w klasie dwujęzycznej polsko-niemieckiej to duże wyzwanie dla nauczyciela germanisty. Zmusza ono i motywuje do ciągłego doskonalenia warsztatu pracy, wiąże się z koniecznością stałej współpracy z nauczycielem z Niemiec uczącym w danej klasie oraz z koordynatorem DSD. W ramach przygotowania się do prowadzenia egzaminu DSD II nauczyciel musi m.in. przeczytać wszystkie pozycje bibliograficzne wymienione przez uczniów przygotowujących się do części ustnej egzaminu. Jak już wspomniałem, CODN i ZfA organizują liczne szkolenia adresowane do nauczycieli języka niemieckiego w oddziałach dwujęzycznych. Nauczyciele germaniści doskonalący swój warsztat na tych szkoleniach uczą także w klasach z rozszerzonym programem nauczania języka niemieckiego, gdzie również wykorzystują zdobytą wiedzę i umiejętności. W ten sposób oddziały dwujęzyczne przyczyniają się do podnoszenia poziomu języka niemieckiego w całej szkole, co znajduje odzwierciedlenie w wysokich wynikach uczniów XVII LO na egzaminie maturalnym z języka niemieckiego.

Autor jest dyrektorem XVII Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Warszawie

Jolanta B. Różycka

Ogólnopolskie Stowarzyszenie Dwujęzyczności „Bilinguis”

Języka obcego nauczymy się lepiej, kiedy będzie nam on służył do przyswojenia sobie czegoś więcej niż tylko jego samego.

Jean Duverger

Od wielu lat w różnych miastach Polski nauczyciele szkół realizujących nauczanie dwujęzyczne spotykają się w celu wymiany doświadczeń w podnoszeniu jakości pracy tych szkół.

W grudniu 2008 roku w ośrodku szkoleniowym CODN w Sulejówku odbyło się spotkanie grupy roboczej do spraw dwujęzyczności. Zgromadzili się na nim przedstawiciele 3 sekcji językowych: francuskiej, niemieckiej i hiszpańskiej. Wtedy właśnie powstała idea utworzenia Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Dwujęzyczności „Bilinguis”.

Główne cele stowarzyszenia to:

- szerzenie idei nauczania dwujęzycznego/wielojęzycznego,
- dbanie o wizerunek dwujęzyczności w Polsce,
- inicjowanie i wspieranie wszelkich form badania i doskonalenia metod nauczania dwujęzycznego/wielojęzycznego,
- współpraca i wymiana doświadczeń między osobami zainteresowanymi ideą dwujęzyczności/wielojęzyczności,
- ułatwianie przepływu informacji dotyczących uczenia się i nauczania dwujęzycznego/wielojęzycznego,
- nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów oraz współpraca z ośrodkami nauczania dwujęzycznego na świecie,
- zrzeszenie i reprezentowanie środowisk związanych z nauczaniem dwujęzycznym,
- szkolenie nauczycieli oraz wspieranie jakości realizacji etapów dwujęzyczności.

Ogólnopolskie Stowarzyszenie Dwujęzyczności „Bilinguis”

01-494 Warszawa, ul. Andriollego 1, telefon: +48 (22)638-24-55, e-mail: kontakt@bilinguis.edu.pl
www.bilinguis.edu.pl

Autorka jest zastępcą przewodniczącego Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Dwujęzyczności „Bilinguis”, dyrektorem Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi nr 83 im. Konstancji Markiewicz w Warszawie